

**De christianissimi regis periculis : et notata quaedam ad
Sfondratae Pont. Rom. Litteras monitoriales ad cl. v.d.
Casparum Peucerum.**

<https://hdl.handle.net/1874/455979>

DE
CHRISTIANIS-
SIMI REGIS
PERICVLIS:

ET NOTATA QVÆ-
DAM AD SFONDRATÆ
PONT. ROM.

Litteras monitoriales

AD CL. V. D.
Casparum Peucerum.

Pfal. 34, 19.

*Multa sunt tribulationes iusti: at ex omnibus
his liberabit eum DOMINVS.*

FRANCOVRTI
Ex officina Typographica Martini
Lechleri,
M D X C I.

22

CHRISTIANITY

THE HISTORY

OF

THE

RELIGION

AND

THE

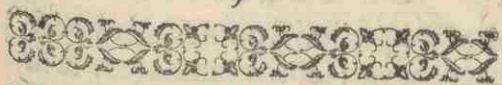
OF THE

OF THE

OF THE

OF THE

DE REGIS CHRISTIA-
NISSIMI PERICVLIS: ET

NOTATA QVÆDAM AD SFON-

*drata, Pontificis Rom. litteras mo-
nitoriales:*

Ad CL. V. D. CASPARVM PEVCERVM.

VOTIESCVNQVE in
Christianissimi Regis vi-
tam intueor, venit in mē-
tem superasse illum æru-
mnis suis, ærumnas, quas

dicunt, Herculis. Et subit inde admi-
ratio: Quare hunc, inter tot Principes
Christiani nominis, solum, Satanas &
Mundus, petendum sibi impugnan-
dumq; dilegerint.

Lubet, Peucere Clarissime, Magni
huius Principis, gravissima pericula, le-
uiter percurrere. Leuiter, inquam: nec
enim parem me iis explicandis agno-
sco, quibus ferendis, superiorem se il-
le, orbi comprobauit. Percurram ta-
men: vt exemplar habeant adolescen-

tes principes, piiq; omnes, ad quod se, inter has vitæ lubricas ambages, & subitas incursiones, reciprocâq; vicissitudines, conforment.

Igitur natum altúmque accipe hunc Principem inter tubas turbâsq; ciuilium bellorum: Galliæ clauum tenentibus iis, qui sibi per regionum Principum exitium, iter ad Regnum moliebantur. Et Pietatem quidem, vnâ cum lacte suxit: Militiam, puer, sub Condæo patruo, & Amiralio Galliæ Colignio, didicit. Vt Herculi in cunis, cum immixtis ab irata Iunone anguibus: ita huic puero, cum atrocissimis monstris decertandum fuit, Impietate atq; Ambitione Lotharingica, quæ Satanas turbandæ Galliæ, extinguendæ lucis Evangelicæ inferis excitarat.

Quæ tenera ætate, inter arma, & sub armis pertulit, ea prætereo. Vnum hoc cõmemorabile est. Interfecto ad Bassacum, contra fas belli Ludouico Condæo, nutantibus duce amisso partibus, accurrit ad exercitum Regina Nauarræ Iohanna, singularis exempli fœmina:

na: filium HENRICVM annum agentem XV, exercitui sistit. Hunc se, inquit, quem vnicum habeat, postquam hostiū scelere Condæus Princeps occiderit, Deo & patriæ consecrare: vterentur in posterum auctoritate eius, facultatibus, corpore, ad propulsandos patriæ hostes, pacémq; publicam, libera Religione, constituendam. Ita, offerente matre pientissima, accipiēte exercitu, HENRICVS Princeps, DEO patriæq;, volens, deuotus est. Annibalem ferunt, annorum nouē, aris admotum, iureiurando à patre adauctum, se, cū primūm posset, hostem fore populo Romano. Inde tam pertinax Annibali in Romanos odium, vt illud, non nisi cū vita amitteret. Nostro, tam constans, exinde, in DEVM patriamq; pietas, vt extorquere eam, non coniu-ratæ Mundi vires, non Satanæ veteratoris artes, non blandientis carnis stimuli, potuerint. Ille, ætate infima, rem generi humano exitiosam, Diis falsis iurauerat. Hic, quod ætate adolescente, ad piorum salutem, DEO illo vni-

co auctore promisit, non præstaret?

Confecta, anno 1570, pace non pace, offertur adolescenti Principi, soror Regia, Pontificia ipsa: quæ Principi partium Euangelicarum denupta, scissum Galliarum Regnum, in vnum reduceret. Conditionem auidè amplectuntur Proceres nostri: matre repugnante; nec ipso Principe satis approbante. Quid faceret, deuotum DEO patriæque, caput? Nuptiis dicitur dies. Lutetiam conueniunt ad Regem, Regina Nauarræ, mœsta; Princeps ipse noster, dubius; Euangelici proceres omnes, tamquam certâ firmatâque pace, exultantes. Regina Nauarræ Iohanna, virtutis incomparabilis & sagacis ingenij scœmina, in ipsis initiis, è medio tollitur. Procedunt nihilominus nuptiæ. A nuptiis, Amiralius sclopeto perfidiosè iectus, crudeliter trucidatur. Trucidantur totâ Lutetiâ, toto Regno, post fidem, imo per fidem ipsam Euangelici omnes, absque vlllo conditionis, scelus, ætatis discrimine. Cædis & perfidiæ auctores Hispanus & Pontifex: cæ-

dis

dis incentor patratorque, præcipuus,
inter alios, Guisius. Principem no-
strum, iam, defuncta matre, Regem
Nauarræ, seruauit ætas: quæ deinceps,
amicis & consultoribus bonis orba, fa-
cilis videbatur futura, ad omnia quæ
Regiæ matri Mediceæ collibuisse.
Voluptatibus & deliciis aulicis mer-
sum adolefcentem, numquam ad vir-
tutem exsurrecturum putabant. Fal-
lor, HENRICE, Rex Magne, non æ-
tas te tua, quæ aliàs & aliis saluti fuif-
set; non hostium opinio: sed propi-
tius Galliæ DEVS, Galliæ te tuæ ser-
uauit.

Detinetur, in aula, annos aliquot: in
aula,

— *sanie dapibusq; cruentis*

Intus opaca. —

Cogita tu, prudentissime Peucere, qui,
optimo Principi, animus fuerit, ver-
fanti uiuentiq; inter homines, qui nu-
ptias eius, optimæ Matris nece, tam-
quam nuptiali hostia, inierant; qui tha-
lamum, amicissimorum eius sanguine
cruentauerant: inter homines, quibus

nulla fides, quibus nil sacrum sanctum-
 ve: inter quos, vel leuiter tractum suspi-
 rium, aut facies decolor pro crimine
 esset. Et videndi tamen illi cottidie:
 amicè etiam compellandi. Sed ita se
 inter feras istas, Princeps ad omnem
 humanitatem factus, habuit, vt nō mo-
 do, vulgo illorum, sed Regi in primis
 Carolo, &, quod mireris, ipsi Cathari-
 næ matri Regiæ, carissimus haberetur.
 Detinetur, inquam, in aula, tamquam
 apud Circen Vlysses, annos aliquot. Sed
 non cœlestis regni, non rerum suarum
 oblitus. Semper illi in patriam animus:
 non hanc Ithaci asperam & saxis horri-
 dam, sed cœlestem illam patriã, quam
 certis CHRISTI promissis, certus no-
 uerat sperabatque. Itaq; euolat, quam-
 primum data occasio: & se aulã Cir-
 ceseripit: *Magis eligens affligi cum popu-
 lo Dei, quàm temporalis peccati habere iu-
 cunditatem, &c.*

Exercuerunt eum, inde ad annum
 1585, mala plurima, publicè priuatim-
 que. Retentata aliquoties arma ciuilia:
 sed leuiùs. Et cùm illa cessabant, hostiũ
 in hoc

in hoc vnum intenti animi, vt Principem nostrum in aulam retraherent. Vxor, ad id, & mater Regia artes suas cōmodare: Hic, aures occludere, & obfirmare animum.

Ex omni parte beatum, mortalem nullū reperias: Vix etiam quemquam omni ex parte miserum: cui nec foris nec domi sit quidquam, in quo possit acquiescere. Nostro, ad summam miseriam (externam hanc dico, quæ in oculos & primos sensus incurrit) nil omnino defuit. Nosti illud, ab Cæsare Augusto repetitum: αἰθ' ὄφιλον ἀγαμός τ' ἔμμεναι.

Fuerunt hæc, veluti præludia, quibus exercitus Rex noster, grauioribus certaminibus, pleno iam robore, admoueretur. Iam in eum Reges terræ insurgunt. Educuntur in eum exercitus validi, tot, quot milites vix ille in comitatu habebat. Terrâ, mari vndique clauditur: vt nulla ei ad elabendum patere via, nisi illa in cœlum, videretur. Vix credas, vix, nisi qui vidit, credat, quantum infrequentiam militum, quantum

tum inopiâ rerum omnium, Regum
 optimus laborauerit, cùm erumperet
 anno 1585, Liga illa & coniuratio sce-
 lesta: cùm octo simul exercitibus, vnus
 peteretur. Vix credas, Regem, in tanta
 suorum solitudine, in tanta rerum o-
 mnium desperatione, hostibus vndiq;
 cinctum, iter fecisse, medio die; flumi-
 na traiecisse; cibũ somnũq; cepisse,
 suis horis, animo tranquillo: neq; cùm
 aduentare hinc illinc, iam iamque ad-
 esse hostes nunciarentur, quidquam,
 aut properatius egisse, aut de solito re-
 misisse. Præclarũ illud Atheniensium:
 ἀμυνῶ ὃ ἐν ὑποῖς ἰερῶν, ἐν ὑποῖς ὁσίων, καὶ μόνος, καὶ μὴ
 πολλῶν. Idem, nostro, animus.

Ne quid autem ad eum percellen-
 dum prætermisisse viderentur, etiam
 Acheronta mouent. Pontificem Six-
 tum v. concitant, qui, auctoritate, sci-
 licet, Apostolica, Hæreticum, Regni
 Francorum successione indignũ, pro-
 nunciet: prouincias eius, bonãq; pro-
 scribat, & primo occupanti cõcedat.
 Addunt calumnias, & ex Iesuitarum
 officinã, famosos libellos. Memini-
 sti,

sti, Peucere, de Rege optimo & innocētissimo, inter nostros & à nostris sparfa: Nostris, non aures tantum, sed linguas etiam Satanæ commodantibus. Ad hæc ficarios & veneficos submitunt. Tandem Regiam ad eum matrem ablegant Catharinam:

— *cui tristia bella*

Iraq; insidiæq; & crimina noxia cordi, &c.

Et, illa quidem, contemptu elusit. Sed Catharina, modò eum minis terere; modò auxiliorū, quæ exspectet, desperationē proponere; modò ingentibus promissis, & blanda nouarum nuptiarum spe tentare. Excepit & ista, seu minas, seu pollicitationes, immotus.

Postquam frustra esse artes suas illi vident, pergunt, non intermissam, vim apertam exercere. Sed dolos eorum iuxta ac vires omnes, Noster vna virtute superauit: Certa in DEVM Fide. Vincit hostē, sternitq; vbi vbi obuium habet: inuictus ipse, & illæsus. Hominem, qui, tot continuos annos, manum cottidie cum hoste conferat, mireris integro esse corpore. *Ατρωτοί παίδες*

Scōv: non Stygia palude tincti: sed DEI
tutelâ tecti.

Vincit, inquam, hostes: sed vicisse
armis parùm habet, nisi & Clementia
vincat. Constat, præcipuis inter coniu-
ratos, non semel vitam donasse: qui
postea, ingratiſſima & facerrima capi-
ta, arma in Ipsum crudeliſſimè resump-
ſerunt. Et accusari eum ob nimiam
Clementiam & lenitatem, audio à Ma-
gnis viris. Iniuriâ. Laborat, tamquam
bonus agricola, curâ cultûq; sterilita-
tem loci vincere. *Non est magni animi,
Dare & perdere. Hoc est magni animi, Per-
dere & dare.* Principem Austriacæ fa-
miliæ Imp. dicere solitum lego: *Seue-
ritatis se pœnituisse non semel: Clementia,
numquam.*

Sed, quidquid Noster agit, crescūt
per damna sua hostes: Nouas illis vires
Mundus suppeditat. Nostro, externi è
Germania auxiliij spes, vt affulgere cœ-
pit, vt extincta est. Iam post crebras vi-
ctorias, extrema adest rerum omnium
desperatio. Vires consumptæ, ærarium
exhaustum: segnes sociorum volunta-
tes,

tes, exterorum alienati animi. Comitiam interim Blēsis habentur: Ordinūque suprema sententia, iamiam suprema Guisio Duci potestas decernitur: Iam ipse Princeps noster, iure successionis Regni pellitur. Dum iacent omnes, & nescio quæ consilia, animo anxij, volutant: solus Noster erectus spirat, speratq;: diuinum illud Iobi ruminans: *Etiam si occiderit me, tamen sperabo in eo.* Cū subito nunciatur, interfectum, mādante Rege, cum fratre Cardinali, Guisium Ducem. Vides, vt dulci guttula, falsum hoc mare, DEVS miscat! Nuncium hunc, grauis, & cui libet alij læthalis morbus excipit: & fuisse Regem, *fama volat*: & peruenerat ad portas mortis, cū clamans ad DOMINUM, bono publico, seruatus est, & morti ereptus.

Mortes Guisiorum, horrenda sequitur in Regem rebellio: quæ finem Regno fecisset, ni properè Principem nostrum, Regem Nauarræ, aduocari, DEVS auctor impulisset. Vocatus accurrit: & sese Regis, paullo ante hostis,

fidei committit. Totum bellicæ rei onus in se suscipit: & ita administrat, vt quod imminere Regi, Regnôq; exitiû modò videbatur, hoc iã cõiurata capita premeret. Eo statu res erãt, vt dedita Lutetia, Rege restituto, recedendum fortasse longius ipsi Regi nostro fuisset: cùm Monachum subornãt hostes, qui Rege, per summû scelus, sublato, Regem Nauarræ Francorum Regem efficeret. *Ita quod minimè expectas, extrãuerso fit: & super nos DEVS negotium curat.*

Vt Noster, omni iure Francorum Regnum adeptus est, existunt repente subditi, qui Regi suo de Religione controuersiam facerent. Hos ille & rationibus & inuictâ constantia repulit: nihilominus, vt constantem se, non pertinacem probaret., sequi se paratum profiteretur meliora, si monstrarentur.

Horum sedatis animis, vt Diepam cum exigua manu, ad res in Normandia componendas secessisse cognouit Mænius, cum numeroso & recenti exercitu,

exercitu, aduolat, in isto angulo destitutum oppressurus. Manum hinc quiuis dedisset. Nulla, nisi in fuga, spes: & hæc, solo patebat mari: quod ipsum, fuisset, possessione Regni cedere. Sed magni animi est, & Christiani, *Sperare semper*: nec ulli malo cedere: & quod de Magno Alexandro narrant, si erecto non licet, de genu pugnare. Regi congredi cum hoste viribus æquis, aut iusta acie certare, per suorum paucitatem non licebat. Itaque vrbe & castris, pro tempore, communitis, velitationibus & leuioribus præliis fatigare tantam multitudinem, & carere aggreditur. Incredibile est, tot ad bellum egregiè comparatos militares viros, à tam exigua & pænè captiua manu, non solum inhibitos, sed toties etiam pulsos, fusos, cæsos. Rex, semper inter primos, imo omnium primus, suos voce manúque accendere: pugnam ipse ciere & regere: confertos in hostes sese immittere: Ducis prudentissimi, simul & militis fortissimi munia obire.

Ingentem hîc tibi, Caspar Peucere, perfidiam militis mercenarij Germani narrabo : Nihil enim tam integrum, syncerumve , quod non nefariæ istius Ligæ consuetudo corrumpat. Non pugnare apud illos, & aduersum hostem militariter ferire : sed per insidias & dolos, perfidiosè viros fortes aggredi condiscunt. Cùm ad diem XIII. Septembris varium & anceps initum esset prælium, nostris appropinquant Germanorum peditum signa aliquot: velut desperatis rebus, deditioem simulant: à proximis intra fossam recipiuntur. Qui longius aberant, vt volitantia intra vallum hostium signa videre, arbitrati occupatũ ab hoste locum, accurrunt: impetum faciunt. Hi voce gestũque significare deditios se : Regi militare velle. Ita ad Regem vsq; , alia curantem, penetrant. Is, ad signorum hostilium conspectum, irruere in illos parat. Eadem simulatione luditur. Plurisque conclamantibus, perfidos esse, & occidione delendos, nihilominus infidem accipiuntur: sacramentum præstant

stant. Rex ad alia belli discurrit. Illi in fraudem intenti, ubi adesse suorum equitatum vident, velut signo dato, in turmam illam equitum, cui permistus Rex erat, globulos sclopetis omnes emittunt: vano conatu. Postquam fraus patuit, magna accepta, nonnulla etiam data clade, loco pulsi, ingenti scelere nequiquam patrato, se ad suos receperunt. Quæ te sortes, Christianissime Regum; quæ te, inter volantes globulos, carmina illæsum seruant? Dicam, Peucere præstantissime: imo dicam tibi, Lector: & arcanum hoc tibi retexam, Peucero notum, probatumque. Carmen Davidis nosti: *Tues, DOMI- Psal. 91.*
NE, spes mea. Altissimum posuisti refugium
tuum. Non accedet ad te malum; & flagel-
lum non appropinquabit tabernaculo tuo: &
quæ sequuntur apud Diuinum Regem.
 Hoc carmē, nolim, superstitiosus, chartæ inscribas, collo appendas: sed, pius, menti infigas, fide apprehendas. *Tu-*
tuseris. Super aspidem, & basiliscum ambu-
labis, & calcabis Leonem & draconem se-
curus.

Hic video viros bonos plerosque,
 de Regis optimi capite sollicitos, ru-
 entem illum in pericula animum, ani-
 maq; magnæ prodigum reprehende-
 re. Nec ego probauerim in alio, quem
 aut inanis cupido gloriæ, aut suus fu-
 ror, non DEI Spiritus agitet. In nostro,
 impetus esse diuinos, notarunt, non
 obscure, qui eum intentius observa-
 runt. Nec quidquam aggreditur ma-
 gnum, quin inuocato Numine, iam de
 exitu certus esse videatur. Itaque non
 tam quid passurus sit, quàm quò tēdat,
 cogitat. Annos suos in numero
 DEVM habere: eos, seu pauci illi, seu
 multi sint, DEO impendendos & pa-
 triæ. *Non est res magna, viuere: Omnes im-
 probi viuunt, omnia animalia viuunt. Ma-
 gna verò res est, benè viuere, honestè mori.*
 Itaque corporis custodes, ad dignita-
 tem potius, quàm ad tutelam adhibet:
 & nullum ferè cubiculo, nullum men-
 sa prohibet: ne eos quidem, quos su-
 spectos habere meritò possit. Andro-
 nicum Imperatorem historiæ narrant,
 tanta, tam constanti in DEVM fide
 fuisse,

fuisse, vt plerumque incustoditus ageret: sæpè etiã quos insidiari sibi commertum haberet, & in eedes admitteret, & mensæ participes faceret. Dicebat enim, vt est apud Gregoram, Hominis vitam in manu DEI esse: quam vt retraxisset, aperiri continuo periculis omnibus fores. Certè hac hominum perfidiã, ni te DEVS seruet, frustra te obserues ipse: neque te tutum centuplex murus teneat. Animata omnia atque inanima, suis armis natura instruit: Nos solos, nudos expositosque iniuriis, destituit.

φύσις κέχαται ταύροις,

Οπλᾶς δ' ἔδωκεν ἵπποις. nosticætera.

Et his hominibus, calliditatē doloſq; robur, opes, & externa illa omnia tribuit. At suis, quid dedit DEVS, quod tuti essent? Fidem:

Αὐτ' ἀπέδωκεν ἀπάστων,

Αὐτ' ἐγγέων ἀπάντων.

Νικᾶ δὲ καὶ σίδηρον,

Καὶ πῦρ.

*Per fidem enim illi, vicerunt Regna, operati Hebr. 11.
sunt iustitiam, adepti sunt repromissiones,
obturauerunt ora leonum: Extinxerunt*

*impetum ignis, effugerunt aciem gladij, con-
ualuerunt de infirmitate, fortes facti sunt
in bello, castra verterunt exterorū. &c. Mi-
rari itaque & reprehendere desinant
boni, inuictum Christianissimi Regis
animum: & ad illius nomen, horrere
discant impij.* ¶

Iam ingens hoc periculorum opti-
mi Regis æquor superasse me scriben-
do arbitrabar: cū retrospectiō, vix
me soluisse portu video. Nec pergere
animus est, cū mare turgidum, & i-
stos aquarum montes intueor. Tam
pertinacem plebeculæ furorem: tot
vndique turbantes ventos: & istos, ab
Hesperia, nimbos. Tot arces, oppida,
vrbes quas singillatim obsidere, oppu-
gnare necessum fuit, Rege ipso dispo-
nente omnia & componente. Tot cer-
tamina quæ inire Regem præsentem,
primumque necessum fuit.

Prælio, quo, cæso Egmondano, tur-
pem in fugam actus est Mæuius, pro-
currisse, & equū medios in hostes, re-
lictis longo post se interuallo suis, egis-
se, & in ipsum Egmondanum impe-
tum

tum fecisse, Regem, constat: & fugientes hostes, cum paucissimis ad multa miliaria persecutum, multa nocte reuertisse ad suos ita tinctum hostili sanguine, vt coopertum vulneribus omnes, pallentes iudicarent: nulla amissa sanguinis sui guttula: Regium, sublata voce, Psalmum cantantem, *Dominus Regnat: conturbantur populi, &c.* Altero *Psal. 99.* die, intētis in tot funera oculis, dixisse, *Ecce manus DOMINI: Ecce victrix fides.* Nec illum putes, dissimulato, aut cum alio communicato habitu, bellum ingredi. Conspici & dinosci vult ab omnibus: vt & ciues sciant, quē sequantur, & hostes quem fugiant.

Quid hīc tibi obsidione cinctam, & ad vltimum malorum, famem, adactam Urbium matrem referam? Quid virtute prouocatum, prudentiā fractum Parmēsem? & vnā horā, sine sanguine, recepta, quæ Poliorcetes ille, aliquot mensibus, multo suorum sanguine, vix ceperat? Quid summa vi, magno Regis ipsius vitæ discrimine, ad deditionem cōpulsam Carnutum?

Quid cæsa, ad Nouiodunum, præcipua aliquot Cõiurationis capita? & urbem, inspectante, nec se commouente Mænio, captam? Saltim, auertisset à sociorum calamitate oculos! Aduolauerat, vile illud mancipium, suis alienisque pariter vilis, cum exercitu ad quartum lapidem, vana vomens incendia: futurus Regiæ virtutis testis: simulque fortio-rem inimicum Regem, quàm se amicum, fociis probaturus. Simul aduenit, simul eũ familiaris inuasit morbus.

Quid tibi, vndique accitos, vndique in Regnum immissos, externos exercitus? & proditam Hispano patriam? Quid magno huic Leoni, oblatrantes caniculas, Lotharingum & Sabaudum commemorem? Quid cum fulmine suo, & bullis Sfondratam Papam? Quid cum exercitu Papali, Sfondratam ducem? Ominosum Pontificiæ dominationi nomen.

Meritò cum Dauide, aut cum ipso Magistro, exclamet Rex optimus. *Circum dederunt me canes multi: concilium malignantium obsedit me.*

Psal. 22.

Insignem

Insignem hîc, non lectam, non auditam ingratitude notam. *Pontifex*, cui auctoritas imperiumque à Francis, Francorum Regnum, clauibus, gladioque impugnat. *Hispaniarum Rex*, † cuius olim maiores, Francorū, & Borbonij quidē Principis virtute, quod hodie tenent Regnū obtinuerunt, Regnum Francorum & ipsum Barboniæ familiæ caput, petit. *Lotharingus*, cui salus aliquando, dignitas sæpius a Francis contigit, Regnum Francorum, latrunculus inuadit. *Guisij*, quorum dignitas omnis à Borbonia affinitate cœpit, Regumque liberalitate immensum creuit, Regnum Francorum, scelerati, lacerant. *Sabaudus*, qui & ipse, Francica affinitate, Francorum Regum liberalitate, habet quidquid habet, particulam sibi de Regno, ingratus latro, poscit. *Qui reddit mala, pro bonis, non* *Prouer. 17.*
recedet malū de domo eius: inquit Sapiens,

Alfonſus 2.
Rex Caſtellæ &c.

Petrus crudelis. Rex, interfect⁹ à fratre: inuentus circumciſus. Henricus nothus. a Petro Borbonio, & Bertrando du Gueſclin, iuſſu Regis Francorum, pulſo Petro, Rex conſtitutus.

Iohannes 1.

Henricus
3. Rex
Caſtellæ.

Ioan-
nes. 2.

Henricus
Rex.

Iſa-
bella.

Ferdinandus
Rex Arroga-
num.

Alfonſus,
Rex.

Ioannes
Rex.

==== Ferdinandus

Ioanna

Carolus V.
Imp.

Philippus
Rex Hispa-
niarum.

Sed Regis noſtri pericula laboresq;
enarrando, deſeſſus ſum: ita alius a-
lium

lium --- *velut vnda, superuenit vndam.*
 Itaque, antequam me ferant in altum,
 noui fluctus, vela conuerto: & ad id
 quod primū proposui reuerto: Super-
 rasse Christianissimū Regem ærumnis
 suis, ærumnas Herculis. Manus quidē,
 cum feris non contulit: *quas consecrari,*
venatoris agrestisque est: nec inferorum
 custodem tricipitem Cerberum, do-
 mui: nec cœlum humeris sustentauit.
 Sed cum istorum, quos dixi, Hispani,
 Guisiorum, Lotharingi, Sabaudi, im-
 mensa habēdi cupiditate, malo multi-
 formi: cum illa, multorum capitū bel-
 lua, furente plebe, congressus est: Tri-
 faucis Pōtificis latratus, cōtempfit: nec
 superstitioni, Tartareo monstro, cessit:
 & cadens Francorum Regnum hacten-
 us retinuit.

Et me quidē inter tot Regis Christiani-
 ssimi infandos labores, iuuat audire
 veras optimi Regis de hostium ore, vi-
 veritatis expressas, laudes. Iuuat vide-
 re sanctum & integrum Principis in-
 nocentissimi animum, rectaque consi-
 lia relecta. Iuuat intueri ad tantum lu-

men oculos aperientes Principes pios:
 & ad cōmune propulsandum pericu-
 lum, paulatim assurgentes. Paulatim:
 namque Hostium illum calorem non
 æquamus. Aduolant illi, & instant ar-
 dentes operi. Nostri, lēto adhuc acce-
 dunt pede: & summis digitis onus tan-
 gunt. Ita est humanum ingenium: ad
 mala, prompti & expediti currimus. V-
 bi quid boni conficiendum, cochleas
 vincim⁹ tarditudine. Sed, *dimidium fa-
 cti, qui capit.* Nec spero pios Principes,
 qua sunt prudentia, temerè reuocatu-
 ros, quod maturo nimis & necessario
 consilio cœperunt. Imò vt cœperunt,
 pergere necesse est. Nec sistere gra-
 dum nec reuocare, eo progressis, licet.

Quare autem, hæctenus præ cæte-
 ris, Rex Christianissimus, tot & tanta
 negotia, sustineat vnus: quare onus pu-
 blicū, ferat solus: Quare tot eū pericu-
 lis, DEVS obiiciat: Quare solum illum
 Pōtifex, Hispanus, & cætera turba ty-
 rannorum, impetant: quæro abs te,
 Peucere sapientissime. Faciam tamen,
 quod apud magistros discipuli solent:
 expli-

explicabo sententiam meam. Tu, si aberro, docebis, & reduces in viam.

Et primùm quidem illud, Quare tot eum periculis DEVS offerat, tot laboribus vrgeat, facile soluo. Herculis illi labores, quos Poëtæ celebrant, ab irata Iunone: hi à DEO propitio sunt. Ita emēdat suos, ita exercet, ita probat, ita ostentat. *O seruum illum beatum, cuius Tertull. de emendationi DEVS instat, cui dignatur patientia. irasci, quem admonendi dissimulatione non decipit.* Dauidem puerum, Leo & vrsus inuaserunt: Adolescentem, Saulis inuidia pressit: Regem, decem tribus repudiauerunt: Receptum, filius ipse persequitur. Et vix alia, nos in cœlum via, DEVS deducat. Plano adiri excelsa, contra naturam est. *Patimur: non est pœna, militia est.* Perrumpendum est in cœlum: & vis facienda obstantibus. Nescio quomodo, assurgere mihi, præcæteris illis sapiētibus videtur Seneca: & per illud obscurū naturæ velū, vidisse multa, quæ hodie pleriq;, in clarissima luce, non cernunt. Oratio ei præterea aptata rebus, pressa, & virilis. Ita:
que

que eius & lectio me vehementer afficit, & verbis, quantum licet, lubenter vtor. Puta, inquit, DEVM dicere: Quid habetis, quod de me quæri possitis, vos, quibus recta placuerunt? Aliis bona falsa circumdedi, & animos inanes: Velut longo fallaciq; somnio, lusi: Auro illos, argento, & ebore adornavi: Intus, boni nihil est. Isti, quos pro felicibus aspicitis, si, non qua occurrunt, sed qua latent videritis, miseri sunt, sordidi, turpes, ad similitudinem parietum suorum extrinsecus culti. Non est ista solida, & sincera felicitas: crusta est, & quidem tenuis. Itaq; dum illis licet stare, & ad arbitrium suum ostendi, nitent, & imponunt: cum aliquid inciderit, quod disturbet & detegat, tunc apparet quantum alta & vera fœditatis, alienus splendor absconderit. Vobis, dedi bona certa, mansura: quanto magis versauerit aliquis, & undique inspexerit, tanto videbit meliora, maiora [quæ permissi vobis: metuenda contemnere, cupienda fastidire.] Non fulgetis extrinsecus: bona vestra introrsus obuersa sunt. &c. Hæc autem ipsa bona, vt ostendet DEVS, & in apertum producat, committit cū hoc mundo,

mundo, cum huiusmodi monstris, viros bonos. Vires, ipse suppeditat augetque, vt ferre, vt superare externos illos impetus valeant.

--- *defessa iubendo est*

Saua Iouis coniux: Ego sum indefessus agendo,

inquit apud Poëtam Hercules: cui, quam iniqua Iuno, tam æquus Iuppiter. Bonis viris, corrupta hæc natura rerum, Nouerca est: parens, DEVS. Impugnat illa, hic defendit: illa impellit, hic sustinet. *Dat lassõ virtutem: & his, Isai. 40. qui non sunt fortitudinem & robur multiplicat. Deficient pueri, & laborabunt: & iuuenes in infirmitate cadent. Qui autem sperant in DOMINO, mutabunt fortitudinem: assument pēnas, sicut Aquilæ: current, & non laborabunt: ambulabunt, & non deficient.* Et, qui stare tã fragiles putresq; possimus, ni nos DEVS teneat? Millies Regi Christianissimo genua succidissent; millies onus, desperabundus abiecisset, nisi in cœlum intuenti, Spes cœlo delapsa, animos viresque addidisset. Filius terræ Antæus, robur à ma-

tre terra, accipiebat, quoties eam contigerat. Quanto certius è cœlo, DEI filij, nouum inuictumque accipient robur? Et si quando, labascere videntur, atque deficere viribus (quod fit, DEO permittente: ne fortis suæ oblitus, nimium efferantur) voluntatem suam, Diuinæ voluntati volentes submittūt: In Regno natos, se cogitant, in quo, *Seruire DEO, regnare sit. Interim solatium illis est, pro honesto duratolerare: & ad causam à patiētia respiciunt.* Et, si ita DEO visum fuerit, iuuabit etiam, pro salute publica occumbere: & effuso sanguine suo, aliis, qui desides spectant, sanguinem suffundere. Non est igitur quod miremur, si ita Regem nostrum DEVS habet, vt discipulum, præceptor; vt veram progeniem suam, seuerus pater. In æternum virtutis exemplar, eum educat: sibi eum educat & præparat.

Alterum nodum, eadem manu soluo. DEO carus est: DEI membrum est. Hostem ei esse Satanam Mūdumque necesse est: & Satanæ Mundique membra

membra. Altum est hoc odium, & inueteratum. *Inimicitias ponam inter te & mulierem*, inquit DEVS: *inter semen tuum, & semen illius. Si de mundo fuissetis, inquit DOMINVS, Mundus, quod suum esset diligeret: Quia verò de Mundo non estis, sed ego elegi vos de mundo: propterea odit vos Mundus.* Simul vt audiuit Satan, de ore DEI: *Numquid considerasti seruum meum Iob?* &c. Inuidia & odio accensus, potestatem sibi in illum petit. Vt data est, quid non ille commouet? Sabæos, Chaldæos, aërem tempestatesque, quidquid morborum est, vxorem ipsam & amicos, in illum DEI Athletam concitat: qui opes auferant, liberos opprimant, corpus torqueant, minimum dolore faucium excrucient. Fert ista Iob patiēter, tamquam imposita à DEO. *Bonum, inquit à DEO accipiemus: & mala non accipiemus?* Sed iuuat tandem victum, patientiâ videre Satanam: & hominem nudum, inermem, destitutum, videre de huius Mundi Principe, triumphantem.

Ad odium Satanæ inflammandum,

vnum sufficit, Pium esse. Sed in quos-
 dam vehementius exardescit, quos di-
 uinitus excitatos iudicat: quos diuini-
 tus agi regiq; videt. Ab his, sibi Regnò-
 que suo metuit. Quidquid, veterator,
 callet, in hos explicat: vim omnē suam
 virēsque in hos effundit: & mouet tur-
 bātque omnia, vt eos opprimat, mo-
 rāq; , si possit, diuinis consiliis adferat.
 DE O, verò, sua constant tempora: quæ
 accelerare, aut proferre nemo possit.
 Vt natum Regem vidit, sibi suisq; sen-
 sit impendere ab eo periculum. Eum
 itaque, bellorum ciuiliū, veluti pro-
 cellis obruere tentauit: Sed *αἰσὸς βασιλῆος*
δυνατὶ ἴσῃ οὐδέποτε βέν. In aulam miris arti-
 bus induxit: Sed mutare aut retinere
 eum, neq; Circes pocula, nec Sirenum
 cantus valuerunt. Veneficos sicariòsq;
 immisit: Sed his, aut animus, aut suc-
 cessus defuit. Calumnias de eo impu-
 dentissimas sparsit: Sed has Regis no-
 stri splendor discussit. Totum denique
 in eum, armauit Mundum. Guisios pri-
 mū, qui rem Gallicam turbarent, in-
 pulit: Sabaudum deinde, & Lotha-
 ringum,

ringum, qui Regnum carperent, excitavit: Tandem Hispanum, Regum potentissimum, palàm in scenam produxit: qui & aurum Indiâ, & militè Germaniâ, Italiâ, Hispaniâ, Heluetiâ, Belgicâ suppeditaret Coniuratis, & Coniurationis se caput profiteretur. Pontificem penè præterieram: à quo fulmen olim in Regem vibratum: & nuper minaces editæ litteræ, quæ & Ecclesiasticos, & Principes Procerésq; Regis obedientiâ reuocant: & thesaurorum D. Petri apertæ cataractæ: & exercitus, Duce nepote, immissus. Sed quæ pium Regem tuentur, excelsa sunt, inexpugnabilia, nullis aut armis, aut dolis peruia. Satanæ, vt marinis fluctibus, sui limites constituti, quos superare illi nefas.

Et, Illi quidem, vident solius Regis huius virtutem obstare improbis consiliis suis: eo sublato, inundaturos se tyrannide sua, Christianum orbem impunè. Hic vero, Pontifex, eadem qua Satan calliditate, sibi Regnóq; suo metuit. DE O sacrum Regem, per dundæ

Babyloni natum metuit. Certè Ecclesiæ restitutionem, & Romanæ curiæ reformationem, è Francorum Regibus vni deberi, & vates olim cecinerunt, & superiores aliquot Reges intellexerunt.

propheta Episcopi Portuësis ad Paulum 2. PP. de Francorum Regno, vaticinium extat, in Iacobi Papiensis ad Fr. Spinulam epistola. *Surget, inquit, nobis non expectantibus, aliquando Regnum illud in nos, ferre non valēs inutile ministerium nostrum. & grande aliquod negotium sedi tue exhibebit.* Brigitta, Regij Suecorū sanguinis virgo, ab ipsis Pontificibus in beatarum virginum relata numerum, inter alia, quæ Romanæ sedi comminatur, *Potens est, inquit, DEVS suscitare & Francos aduersus Ecclesiam, &c.* Vti idē qui extulerunt, deiiciant. Quod affine est iis, quæ nobis in Apocalypsi Spiritus sanctus aperit: Nempe, eos qui potestatem suam Bestiæ tradiderant, eandem desolatam facturos, & igni crematuros. Exstant alia claris verbis expressa, & hunc ipsum Regem indicantia vaticinia,

ticinia, quæ ad manum non sunt. Carolum VIII Regem, Sauonarola, vir sanctus, missum à DEO publicè prædicabat, ad castigandos Italiæ tyrannos, & Ecclesiæ statum reformandû. Cùm autè exercitum in Italiam Rex admirabili successu, perduxisset: idq; ipsum, ad quod vocatus erat, neglexisset, eodem prædicente Sauonarola, iusto DEI iudicio punitus est. Regnum ab eo accepit Ludouicus XII. quem populi patrem meritò ferunt: & cum Regno, perdundæ Babylonis animum. Quod eius testantur numismata aurea, cum hac inscriptione. LVD. XII. D. G. REX FRANC. DVX MEDIOL. & alterâ parte, PERDAM BABYLONEM. Sed datum hoc illis à DEO non est: vt nec Dauidi ædificare domum DOMINO. At Dauidi datû, hostes Ecclesiæ DEI, armis persequi & assequi, & factas populo DEI iniurias vlcisci. Insigne est quod Sauonarolam dixisse Cominæus scribit: Vi & armis Ecclesiasticum statum, ad emendationem perducendum. De quo, hoc loco, non disputo. Mihi

nunc, sperare satis est, vt olim Scipiones Carthagini, ita hodie Borbonios Babyloni futuros fatales. Regem certè nostrum

— *maioribus ire per altum*

Auspiciis, manifesta fides. —

Et fidem mihi firmāt, ardens eius pietas virtusque: admiranda, contra tot coniuratos hostes, conseruatio: & ad summum tandem fastigium, omnem humanam rationem exsuperans euectio.

Iam mihi videor, Peucere virorum optime, ad id quod quærebam secundo loco, respondisse: Tuum, super his, iudicium esto: meum, ego suspendo.

Attigi suprâ litteras editas esse à Sfondrata PP. ad Ecclesiasticos, & Principes, proceresque Francorum Regni, minaces, quibus eos à Regis obedientia reuocare tentat, & ad perfidiam conatur adducere. Ad eas, ferente hoc æstu, notabo pauca. Nã singula excutere nō libet: & frustra sit, post tot excellentes doctrinâ viros, qui hoc argumentum præceperunt.

Et

Et videamus primùm, vt titulus ad totius orationis contextum aptus sit. Gregorium se dicit *seruum seruorum*. Latet sub hoc humilitatis pallio, fastus ingens: qui sese tota oratione prodit. Nil enim nisi arma tonat; & arma non solum spiritualia, & temporalia, sed etiam militaria. Mandat: præcipit: minatur: spoliat: potestatis plenitudinem iactat: & loco paternæ benignitatis, seueri iudicis personam induit. Et tandem: *Nulli, inquit, omnino hominum liceat hæc paginam nostræ requisitionis, monitionis, præfixionis, assignationis, declarationis, mandatorum, decretorum, & voluntatis infringere, vel ei temerario ausu contraire.* &c. Vides vt de seruo, & seruo seruorum, repete existat dominus Dominantium? Quis hanc in seruo audaciã ferat? Aut, si seruus non est, quid nos inani ludificatur nomine? Seruus apud Iuriconsultos nec voluntatem habet, nec ius habet. Vnde huic seruorum seruo, potestas? & mandandi atque decernendi ius?

Incipit: *Beatissimi Apostolorum Prin-*

Matth. 18. *Et 20.* *Galat.* *cipis, Petri cathedra, super quam DOMI-*
NVS ac redemptor noster IESVS CHRIS-
TVS, suam ædificauit ecclesiam &c. De
Principatu inter Apostolos, magister ip-
se CHRISTVS, sententiam tulit. Nec
Petrum Principem, Paulus Gentium
Apostolus agnouit. Ecclesiam vero
super cathedram Petri ædificatã, non
nouimus: & falsò CHRISTVM ar-
chitectum laudet Sfondrata.

Inde successionem Petri, & pastorem
curam, & Apostolicum munus iactat. Re-
spondeo, quod olim Nicephorus Gre-
goras. Si se, inquit, Petri cathedra succes-
sores & heredes dicunt, & hoc in nos vi-
brant, tamquam nubes, fulmen: atque inde
iudicant nos eorum quæ ipsis videntur mi-
nistros esse debere: hoc vero minimè curan-
dum est. Eo enim magis odio & auersatione
digni sunt; quòd se non, ut sedis dignitatem
decebat, gesserunt. Non enim quacunque
vellent, docere Clementem & alios successo-
res iussit Petrus: sed ea ligare, quæ liganda
essent, & soluere soluenda. Hi vero præteritis
is quæ omnibus sacris Conciliis constituta
& decreta sunt, ea obtrudunt quæ solis ipsis
placent,

placent, &c. Iam vero videamus ut Apostolicis vestigiis insistat. *Nemo gloriatur in hominibus:* inquit Apostolus. Sfondrata Apostolicus, in Petro gloriatur: quē illo ipso loco nominatim expressum voluit Apostolus. 1. Cor. 3.

Admone illos, inquit Apostolus, *Principibus & potestatibus subditos esse.* Sfondrata: *Auctoritate Apostolica precipiendo mandamus, illico omni & quacumque postposita mora, exceptione, aut excusatione, intra terminum xv. dierum &c. ab eodem Henrico, ac ab eius sequacibus & fautoribus omnino recedant, illumque & illos prorsus deserant & derelinquant.* Apostoli, Caligulis & Neronibus subditi ipsi fuerunt, & subditos suos esse voluerunt. Sfondrata suos à Principis Christiani, cuius fidem, integritatem, clementiam consensus hominum predicat, obedientiā, quam primū iubet recedere. Tit. 3.

Arma militia nostra non carnalia sunt, 1. Cor. 10. inquit Apostolus. Sfondrata: *Nos certe quacumque poterimus, non solum spiritualia & temporalia, sed etiam militaria auxilia periclitanti Religioni Catholice, ac*

Regno subministrare non omitteremus. Ar-
ma, non quæ licet, sed quæ potest, de-
promit. Quando nobis clauces Petri nihil
profunt: agerubiginosum Pauli gladium di-
stringamus. Verba sunt prædecessoris
eius Iulij in Ludouicum, de quo ante
memini, XII. Religio armis, neque
propagatur, neque defenditur. Seruum
DOMINI non oportet litigare: sed man-
suetum esse ad omnes, docibilem, patientem:
Cum modestia corripientem eos qui resistunt
veritati. Litigare non oportet: quanto
min⁹ pugnare? Cum modestia corripe-
re: nõ armis inuadere, & vim adhibere.
Mahometicum hoc est: non Christia-
nũ. D. Bernardus: Profecto, inquit, stabi-
mus & pugnabimus vsq; ad mortẽ, pro ma-
tre nostra, armis, quibus licet, non scutis &
gladiis, sed precibus fletibusq; ad DEVM.
Et Romanos Episcopos legimus, tum
cũ pietate & innocentia ante omnes
erãt, Barbaros hostes, vrbis mœnibus,
non manu militari, sed ieiuniis, oratio-
nib⁹, humilitate atq; submissione pro-
hibuisse. Et Petrum ipsum, CHRISTVS
iubet gladium in vaginam recondere.

Principes Gentium, inquit SALVA-
 TOR noster, *dominantur iis. & qui maio-* Matt. 20.
res sunt, potestatem exercent in eos. Non ita
erit, inter vos, &c. Sfondrata: *Districtè*
præcipiendo mandamus: &c. Pœnas ad-
 dit *si quis infregerit, & contraiuerit:* ad-
 dit & *militarem manum quæ vim fa-*
ciat. Vt dubitare nemo possit, vnum
 eum esse, & quidem præcipuum de il-
 lis Gentium Principibus. *Seueri etiam*
Iudicis personam induit. Apostolos iu-
 dicaturos quidem tribus Israël Chri-
 stus testatur: sed, *cùm sederit Filius homi-* Matt. 19.
nis in sede Maiestatis suæ: Non in hoc
 mundo, neque huius mundi armis.

Aurum & argentum non est mihi, in-
 quit Petrus. Sfondrata, Petri successor, Act. 3.
 postquam arce SantAngeli multa au-
 reorum millia a prædecessore suo Si-
 xto v. cumulata, prompsit: *mittere pro-*
pediem istuc decreuimus, inquit, *militares*
copias Helueticæ nationis, unâ cum equitatu
non modico, quibus præficere in animo ha-
bemus vnum ex consanguineis nostris inti-
mis &c. Hic paternus ille est animus,
 hic spiritus lenitatis & mansuetudinis,

Muta de. Sixti
 et. fauco

hæc amoris & caritatis abundantia, quam Sfondrata prædicat: quæ Reges Regibus, ciues ciuibus, fratres fratribus committit: quæ promiscuis cædibus atque incendiis complet omnia: quæ denique vastitatem inducat orbi Christiano. Nempe is Sfondratam habet Spiritus, qui Petrum, cùm ad eum

Matt. 16.

DOMINVS diceret: *Vade post me Satana: Scandalum es mihi: quia non sapis ea quæ DEI sunt, sed ea quæ hominum.* Qui

Luc. 9.

discipulos, cùm zelo prepostero interrogarent, *Vis dicamus, vt ignis descendat de cælo, & consumat illos?* Quibus CHRISTVS: *Nescitis cuius spiritus estis. Filius hominis non venit animas perdere, sed saluare.* Nisi quòd in his, moderatior: qui inconsulto DOMINO, vim facere noluerunt.

Multa in litteris ridicula prætereo: Quæ vt spero, alij notarunt. Hoc præterire non possum. Caterùm, inquit, si paullo altius præsentium arumnarum radicem querere velimus, vt ^{ig} inueniemus, non multo ante tempore, Franciæ Reges, dū variis bellis impliciti, dominandi causa, fœderacum

*ra cum infidelibus, & amicitiam cum hæreticis contraxerunt, eorūq; auxilia acci-
 uerunt, hac potissimum de causa, quamquam
 alia non defuerint, DEI iram in se posterōs-
 que suos, & subiectos populos prouocasse. Di-
 uinam iram peccatis nostris promeri-
 tos nos esse nō diffiteor: imò profiteor.
 Et inter ea primum maximūque po-
 no, quòd Episcopos Romanos maio-
 res nostri extulerūt, & in templo DEI,
 collocarunt: quòd Idolum panis ado-
 rarunt. Et peccatorum nostrorum nu-
 merus non est. Sed immensam, infini-
 tam, inexhaustam DEI misericordiam
 imploramus: Et Diuinæ eius bonitati
 gratias agimus, quod castigare nos, nō
 perdere vult. *Judicium à Domo DEI I. Pet. 4.
 incipit.* Et nos vox illa Prophetæ conso-
 latur: *Ecce in ciuitate in qua inuocatum est Ier. 25.
 nomen meum, ego incipio affligere: Et vos
 quasi innocentes & immunes eritis? Non e-
 ritis immunes, &c.* Etenim calix in *Psal. 75:
 manu DOMINI vini meri plenus: & in-
 clinauit ex hoc in hoc: verumtamen fœxe-
 ius non est exinanita: bibent omnes impij
 terra.* Venio ad Sfondratam. Franci-*

scum primum Regem adlatrat Canis: & duo obiicit crimina. Fœdus cū Turcis: & amicitiam cum Principibus Imperij. Audis, prudentissime Peucere, vt hic perditionis filius, eodem loco facti Imperij Christianos Principes habeat, quo hostes Imperij, hostes Christiani nominis Turcos? Et de hoc quidem, viderint potentissimi ipsi Principes. Ad crimina respōdeo. Fœdus cū Turcis non excuso: & velim non factū. Anno 1483. venit ab Imperatore Turcorum, ad Ludouicum XI Regem, legatio, multa ferens & offerens: vnum petens, vt, captum ab equitibus Rhodiis fratrem Gemem, probè asseruandum Rex curaret. Rex nec audire, nec admittere legationem voluit. Regum & Principum nostrorum in Saracenos, Turcos, Ægyptios, Mauros crebras & fortissimas expeditiones non commemoro. Nec natio alia sit, quę tot numerare pro fide (vt tum erat opinio) suscepta bella possit. Nota ista tibi, harū litterarum, vt ita dicā, parenti. Sed postquam Pontificum artibus, (quibus solitum

litum illis, ad dominationē suam propagandam firmandamq; Christianum orbem lacerare) & aliorum cupiditate improba, coniuratione in Regnū Francorum sæpius facta, in summum periculum res est adducta Gallica, ad necessariam defensionem, aduocati ad auxilium Turci. Non, quod impudenter Papa effutit, dominandi causa: sed ad coercendam aliorum exundantem imperandi libidinem, & tuendos Regni fines. Et saluti aliquoties Rei Christianæ fœdus hoc fuit: pace, Regū nostrorum intercessione, Hungarię data: Damno, numquam fuit. Hic verò, iudicent cordati omnes: Quis damnandus, quis excusandus potius, qui actam in se ipsam Christianam Remp. hostibus fidei Christianæ, nudam exponit, vt turbatis rebus, dicere liceat, *Ego Papa sum & Caesar*: an, qui petitus vndiq; seruandi sui causa, Turcū, salua re Christiana, de auxilio appellat. Habeo & alia quæ Papæ referam. Reuocatos sæpius, & prohibitos sacra expeditione Imperatores: proditū infidelibus, mis-

sa ad viuum efficta imagine, Imperato-
rem: aliáq; , tractata aliis. Vnum Ale-
xandri v i. PP. insigne facinus explica-
bo. Imperátorem Turcorum Baiaze-
tem, multa offerentem munera, vt di-
ligenti custodia Gemez frater asserua-
retur, ne forte liberatus, rē Turcicam
turbaret, Ludouicus x i. repulit. At
Papa, ab eodem eadem de causa, qua-
draginta millia aureorum annua, non
repudiauit. Idem eundem Gemem,
quem Carolo v i i i, Regi, Turcicum
bellum, deuictâ Italiâ & reformatâ Ec-
clesiâ, animo agitantí, coactus tradide-
rat, lento veneno extinxit: inductus,
vt quidem tradiderunt, ingentibus à
Baiazete promissis, qui inter alia dueē-
ta millia aureorū, sceleris præmium, ve-
neficio pōtifici pollicebatur. Vt Guic-
ciardinus, indignatus priuatū se à Ca-
rolo Rege, annuis illis x l. aureorum
millibus: aut Caroli gloriæ inuidens,
& prosperos eius contra infideles suc-
cessust, à quibus reformationem Eccle-
siæ ten taturus videbatur, reformidans.
Et missum ab eodem Papa, Constanti-
nopolim

*Lib. 2. hi-
stor.*

nopolim hominem certum, qui Turcicum Imperatorem de Caroli consiliis redderent certiozem, Itali ipsi memoriae prodiderunt. Hunc verò Sfondratam, scire velim quare nō thesauros suos & militares copias in Turcos vertat. Nempe, Christianum sanguinem sinit. Quare non Hispaniarum Regem pacem à Turcis quotidie coëmentem, vt Christianos infestare liberius possit, in Turcos à Christianis, litteris monitorialibus conuertat. Nempe ambo, ad perdendum Christianum nomē, cum Turcis colludunt.

De illa, quam obiicit, cum Hæreticis, quos vocat, amicitia, non est quod multa dicam. Ego eam, & Regibus nostris ornamento fuisse, scio: & futuram Papæ exitiosam spero. Nec tu ignoras, Peucere, cum nōnullo Imperij & Principum bono fuisse. Sed videant Principes vestri, an Sfondratæ ferenda sit audacia: qui eos & hæreticos proscribit, & pro Turcis habet. Memini, CL. Peucere, cum hæc & Pontificis audacia, & tyrannorum improbitas opera

leui opprimi potuiffet. Crescit illa indies: nec nostris crescit animus. Et reprimi etiã hodie facilè possit, si lubeat. Quod si spectant diutius, vereor vt magno labore consequantur, quod hodie

Cassiod. assequi paruo possunt. *Quæ nunc virgulta sunt, erunt, si negligantur & roborata. Ista quæ modo facili auulsione dirimuntur, postea vix securibus iccta succumbent.*

Sed litteras vnas, Pontifex inscribit Regni Francorum Episcopis: alteras, eiusdem Regni Principibus, Ducibus, Comitibus, &c. Publici iuris charta est, si nemini nocet. Sed alienum seruum, filium, subditum per litteras corrumpere nemini licet. Et Gallia quidem Episcopos, liberos iugo Romano semper fuisse, & historia & acta publica testantur, quæ aliis collecta, in manibus

Aim. lib. 5. Ludouicum Pium Gregorius IIII PP. *cap. 14.* tam Imperatorem, quàm Episcopos, vt ferebatur, excommunicaturus: Episcoporum sententia fuit: *Nullò modo se velle eius voluntati succumbere: sed si excommunicaturus veniret, excommunica-*

*tus abiret: cūm aliter se habeat, antiquo-
rum auctoritas Canonū. Gallix episcoporum
ad Anastasium PP. epistola, inter
alia hoc habet, contra ipsum Papam &
Italix Episcopos: Quod si canteriū suum
adhuc aduersus nostros mouere disponunt,
Gallicam in se seueritatem sentient, quam
sine causa prouocant. Non enim putandus est
ille medicus sani capitis esse, qui antea vult
egrotos inflammare & ferro secare, quā
qualitates egritudinis cognoscere, &c. Ex-
stant & Hincmari Rhemenfis episcopi
ad Hadrianum PP. & alios, super liber-
tate Gallica, masculi roboris litteræ. Et
Arnulphi Aurelianensis Episcopi, ha-
bita in synodo Rhemenfi, grauissima in
Papam oratio, edita est: in qua scitum
hoc: A Romano Pontifice, responsa petere,
marmora consulere est. In eadem synodo,
scriptæ ad Iohannem Papam ab episco-
pis litteræ, Papam volunt præcipuum
quid & excellēs præstare, vt sciamus, in-
quiunt, & intelligamus, cur inter ceteros
Apostolatū vestrum præferre debeamus.
Sed sufficiat nobis Christianis CHRIS-
TI sententia: Vnus est magister vester:*

omnes autem vos, fratres estis.

Principes verò, & quicquid est toto Regno, quod vocant, sæculare, id liberum omnino esse à Papa, & Regi soli subiectum, fatentur ipsorum etiam Paparum rescripta. Et eo nomine, fulmè à Papa in Iohannam Reginam Nauarræ anno 1563 coniectum, Regis Caroli IX. & Senatus sententia vanum existit. Et Parisiensis senatus, anno 1580, litteras PP. Gregorij XIII. quibus in genere Lutheranos, Calvinistas, aliòsque communionem sacra prohibet, publicari in Regno aut haberi ab episcopis vetuit.

His autem ad Episcopos, & Principes proceresque nostros Papalibus litteris propositum est, Regem Regno deturbare: nouum Regem, Pontificis & Hispani mancipium, renunciare: & conscientias inde sub iugum mittere. Regna Regesque à DEO esse constat: In ea qui ius sibi arrogāt, DEI iura violant. Et Pontificibus vnde summa illa auctoritas, video esse abste, Peucere doctissime, in opere de Diuinationum
 gene-

generibus, explicatum diuinitus. Et tractarunt hoc argumentum diligenter, Guicciardinus & Marchiauellus, Itali. Ea auctoritas, quantos excitarit in Imperio Regnisque Christianis furores, quantum sanguinis effuderit, clamant historiæ: quas & tu in promptu habes, & alij, in vnum à plerisque compositas, alibi legent. Ego quædam, non obuia omnibus, vt se sub stylum dabunt, huic chartæ committam.

In Caroli Calui ad PP. Hadrianum epistola, hæc verba lego. *Reges Francorum, ex Regio sanguine nati, non Episcoporum Vicedomini, sed terra Domini hætenus fuimus computati. Et vt Leo ac Romana synodus scripsit, Reges & Imperatores, quos terris diuina potentia præcepit præesse, ius distinguendorum negociorum, Episcopis sanctis iuxta diuina cõstitutã permiserunt: non autem Episcoporum villici extiterunt. Et sanctus Augustinus dicit, Per iurã Regum possidentur possessiones: non autem per Episcopale Imperium, &c. Et si reuolueritis regesta decessorum vestrorum, talia mandata, sicut habeantur in litteris ex nomine*

vestro, nobis directis, decessores nostros, à decessoribus vestris accepisse nullatenus inuenietis, &c. Postquam multis ostendit, Reges, iure omni, gentibus dominari, addit: *Quis igitur hanc inuersam legem infernus euomuit? Quis tartarus de suis abditis & tenebrosis cuniculis eructauit? Vides vnde Pontificum auctoritatem ducat.*

Hincmarū, de quo antea dixi, Rheimorum Episcopum, Hadrianus Papa, Caroli Calui Regis sui communionem & consortio abstinere iussit: Rescribit prolixa oratione Hincmarus. Numquam huiusmodi præceptionem ab illa sede vlli decessorum suorum missam fuisse. *Nec etiam ab hereticorum vel schismaticorum, siue tyrannicorum Imperatorum ac Regum, quales fuerunt Constantinus Arrianus, ac Apostata Iulianus, & Maximus Tyrannus, præsentia & salutatione siue colloctione, sedis Apostolicæ Pontifices, vel alij magnæ auctoritatis & sanctitatis Episcopi, cum locus & oratio ac causa exegit, se subtraxisse leguntur, &c.* Et dicunt, *seculari scripturâ dicere, quia omne Regnum seculi*

seculi huius, bellis quæritur, victoriis pro-
 pagatur: & non Apostolici, vel Episcoporum
 excommunicationibus obtinetur. Et cum
 potestatem à CHRISTO, sancto Petro pri-
 mo Apostolorum, & in eo, suis successoribus
 datam, sed & Apostolis & in eis, episcopis,
 Potificium ligandi & soluendi collatum illis
 insinuare volumus, Respondent: Et vos er-
 go solis orationibus vestris, Regnum contra
 Nortmannos & alios impetentes defendite:
 & nostram defensionem nolite quærere: Et,
 si vultis ad defensionem habere nostrum au-
 xilium, sicut volumus de vestris orationibus
 habere adiutorium, nolite quærere nostrum
 dispendium: & petite Dominum Apostoli-
 cum, ut quia Rex & Episcopus simul esse
 non potest; & sui antecessores Ecclesiasticum
 ordinem, quod suum est, & non Remp. quod
 Regum est, disposuerunt, non præcipiat no-
 bis habere Regem, qui nos in sic longinquis
 partibus adiuuare non possit, contra subita-
 neos & frequentes Paganorum impetus: &
 NOS FRANCOS NON IUBEAT SER-
 VIRE, CUI NOLVMVS SERVIRE:
 quia istud iugum sui antecessores, nostris an-
 teecessoribus non imposuerunt: & nos illud

portare non possumus . qui scriptum esse in sanctis libris audiimus, Vt pro libertate & hereditate nostra, vsque ad mortem certare debeamus, &c. Hic, Carolū Caluum, sub excommunicationis pœna, Hadrianus PP. Regno Lotharij fratris, quod filio Ludouico deberi contendebat, arre-re conabatur: Episcopis & subditis cōtra nitentibus.

Solum DEVM, summi Reges Principesque agnoscunt, potestatis suæ & dignitatis auctorem. Et populi Rom. acclamatio CAROLO AVG. A DEO coronato, Magno & Pacifico Imp. Pontificis, etsi præsentis & coronæ capiti Regis imponentis, nō meminit. Ipsi verò pontifices, quod ius habent, (iure an iniuriâ habeant non disputo) hoc Imperatoribus & Regibus coguntur acceptum ferre. Hinc illæ, seu fictæ seu veræ, Constantini, Pipini, Caroli, Ludouici donationes. Et de Pipino quidem, clamat Lapis Rauennas: PIPINVS PIVS PRIMVS AMPLIFICANDÆ ECCLESIAE VIAM APERVIT, ET EXARCHATVM RAVENNATEM, &c.

No-

Notum est, quid Attabalipa, earum
 terrarū, quas Hispanorum auaritia aperuit,
 crudelitas exhausit, Rex potētissimus, Mo-
 nacho respōderit, Pontificis donatio-
 nem inculcanti. Suaue vero in primis,
 & nuda illa simplicitate dignum, quod
 Pōtifici olim nescio quid turbādi Val-
 demarus Rex Daniæ rescripsit. *No-
 tum tibi facimus, Vitam nos habere a DEO,
 Nobilitatem a Parentibus, Regnum a sub-
 ditis, fidem ab Ecclesia Romana: quam, si no-
 bis inuides, remittimus per præsentes.*
 Certè Regnum suum Rex Frácorum,
 DEI gratia, habet a Maioribus: Fidem
 à DEO, cui soli & administrati Regni &
 fidei suæ rationem debet. Risi nuper *Hieron.
 cum legerem Catholicū Regem Phi- Fran. lib.
 lippum, Rom. Ecclesiæ delicias, & mo- 3. Vnionis
 rigerum filium, anno 1579, repudias- Lusit. &
 se Gregorium XIII. Papam, qui se de Castella.*
 Regno Lusitaniæ iudicem offerebat:
*Non adiungebat lubens, inquit Histori-
 cus, ad exempla vetera, hoc nouum, agno-
 scendi sedem Apostolicam, iudicem Regno-
 rum.* Et ipsum Rudolfum Imp. cū
 primū electus esset, audio, Gregorio

XIII, per legatos reuerentiam pollicitum; Ecclesiæ obedientiam: Ipsi uerò Pontifici quam sibi ipsi deberi contendebat, obedientiam negasse.

Memorabile est quod Matthæus Paris, Monachus & historicus Anglus, refert, à Consilio Francorum responsum Gregorio IX Pontifici, qui excommunicato Friderico II. Imperat. Imperij dignitatem trāstulerat in Robertum, Comitem Artesiæ, fratrem Ludouici Regis, eius qui inter Diuos relatus, originem dedit BORBONIORVM familiæ. Inquit enim: *Inito consilio, circumspecta Francorum prudentia respondit: Quo spiritu, uel ausu temerario, Papa tantum Principem, quo non est maior, imò nec par inter Christianos, non conuictum uel confessum, de obiectis sibi criminibus, exheredauit, & ab apice Imperiali præcipit auit? Qui, si meritis suis exigentibus deponendus esset, non nisi per generale Concilium cassandus iudicaretur. De transgressionibus suis, non est hostibus suis fides habenda, quorum Papa dignoscitur esse capitalis. Nobis adhuc insons, imò bonus fuit vicinus: nec quid sinistri,*

nistri de eo vidimus in fidelitate seculari,
 vel fide Catholica. Scimus autem quod DO-
 MINO nostro IESU CHRISTO, fide-
 liter militavit, marinis & bellicis se pericu-
 lis confidenter opponens. Tantum Religio-
 nis in Papa non inuenimus. Imò qui, cum
 debuit promouisse & DEO militantem pro-
 texisse, eum conatus est absentem confunde-
 re & nequiter precipitare. Nolumus nos-
 metipsos in tanta pericula precipitare, ut
 ipsum Fridericum tam potentem impugne-
 mus, quem tot Regna contra nos iuuabunt:
 & causa iusta præstabit adminiculum. Quid
 ad Romanos de prodiga sanguinis nostri ef-
 fusione, dummodo ira sua satis fecerimus? Si
 eum per nos & alios deuicerit, omnes Prin-
 cipes mundi conculcabit, sumens cornua ia-
 ctantia & superbiam, quoniam ipsum Fri-
 dericum magnū Imperatorem protriuerit.
 Sed ne in vacuum papale mandatum videa-
 mur suscepisse: (licet magis constet, hoc ob o-
 dium Imperatoris, quàm nostri dilectionem
 ab Ecclesia Rom. deriuasse) mittemus nun-
 cios prudētes ex nobis ad Imperatorem, qui,
 quomodo de fide Catholica sentiat, diligēter
 inquirāt, nos super hoc certificaturos. Et, si

nihil, nisi sanum, inuenerint, cur infestandus est? Missi ad Imperatorem legati, postquam Orthodoxum cognouerunt: Nolit inquiunt, DEVS, ut umquam ascendat in cor nostrum, ut aliquem Christianum, siue manifesta causa impugnemus. Nec nos pulsat Ambitio. Credimus enim Dominum Regem Gallia, quem linea Regij sanguinis, prouexit ad scepra Francorum regenda, excellentiorem esse aliquo Imperatore, quem sola electio prouehit voluntaria. Sufficit Domino Comiti Roberto, fratrem esse tanti Regis. Hæc Monachus Anglus refert: digna, quæ Christiani Imperatores, Reges, Principes meminerint & sequantur. Multa habet Monachi illius historia, Papalis audaciæ exempla: nonnullos etiam Principum pro iusta libertate certantium conatus: quæ, ad alia, colligentij, quibus respondere Papalibus litteris propositum est.

Ego, præstâtissime Peucere, ita sentio: Reges, si boni sint, magna animi deuotione colendos: si mali, ferendos. Placet Yuonis Carnutensis Episcopi sententia: Reges, si aliquando potestate sibi concessa

concessa abutuntur, non sunt a nobis graui-
 ter exasperandi: sed ubi sacerdotum ad-
 monitionibus non acquieuerunt, diuino iu-
 dicio sunt reseruandi. Placet & illa apud
 Tacitum sententia: Quomodo sterilita-
 tem, aut nimios imbres, & cetera naturæ
 mala, ita vitia Dominantium toleranda.
 In manu DOMINI potest terra: & v. Syr. 10:
 tilem rectorem suscitabit super eam, in tem-
 pore. Is itaque nobis exorandus: hic,
 interim ferendus.

Nobis verò, vt ad nostra reuertar,
 summa DEI benignitate, Rex datus
 est, quem & constans pietas, venera-
 bilem omnibus; & inuicta virtus, terri-
 bilem hostibus; & certa clementia a-
 mabilem cunctis reddit. Quem nemo
 impugnet, nisi qui à Satana sit: à primo
 rebellionis & cædium auctore, Satana.
 Quem non Sfondrata, non Satan ipse
 Mundusque expugnent. In adiutorio
 Altissimi habitat: in protectione DEI
 cæli commoratur.

Habes, Peucere Clarissime, epi-
 stolam variam & miscellam: in quam
 congeffi promiscuè, quæ mihi vene-

runt in mentem, vti venerunt, sine fu-
co & arte. Eam voto finio.

DEVS Optime Maxime, Imperiorum
auctor statorque DEVS; DEVS, qui das
salutem Regibus; qui superbos sede deturbas;
qui Rectore hunc nobis benigno dedisti, pro-
pitius seruasti: Publica te voce obtestor atq;
precor, Custodi porro, serua, protege Ser-
uum tuum: praecinge eum fortitudine: doce
manus eius ad proeliū: Expugna impugna-
tes eum: Dies eius, diebus cumula. Mirifica
miserationes tuas, Tu, qui saluos facis sperā-
tes in te. Da robur populo tuo, & benedic ei.
Exsurge, DOMINE, adiuua nos, & redi-
me nos, propter Nomen tuum. Exsurge DO-
MINE, ne inuale scat Homo: Legislatorem
Gentibus impone, vt sciant quod homines
sunt: & sciant, quia manus tua, Hec: & tu,
DOMINE, Ista fecisti AMEN.

Tu vero, Optime virorum Peucere,
vale; & Vota tua precésque, nostris ad-
iunge.

FINIT.

Prouerb. XXIII.

*Time DOMINVM, fili mi,
& Regem: & cum detractori-
bus eorum non commiscearis:
Quoniā repente consurget per-
ditio eorum: & ruinam utri-
usque, quis nouit?*

Psal. LVII.

*Videbunt Recti, & leta-
buntur: & omnis iniquitas op-
pilabit os suum.*

FRANCOFVRTI
AD MOENVM

TYPIS LECHLERIANIS:
ANNO CHRISTI
M D X C I.

